

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-12-02

Vår referens

Maria Persson

Förvaltningsjurist

maria.c.persson@malmo.se

Malmöinitiativet - Inte en krona till människorättsbrott - Rättvisa Malmö

STK-2025-1119

Sammanfattning

Ett Malmöinitiativ har publicerats om att Malmö stad inte ska ge en enda krona till människorättsbrott. Initiativet har nått över 100 röster och har därför överlämnats till kommunstyrelsen för hantering. Malmöinitiativet vill att Malmö stad ska anta en etisk upphandlingspolicy som tydligt exkluderar företag, som är inblandade i grova och allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter, från Malmö stads upphandlingar. Malmöinitiativet vill även att nödvändiga juridiska och administrativa steg tas för att implementera policyn i kommunens upphandlingsprocesser.

Stadskontoret anser att det inte är möjligt att införa en etisk upphandlingspolicy, på det sätt som föreslås i Malmöinitiativet, eftersom det skulle strida mot lagen om offentlig upphandling. Upphandlingslagstiftningen ger inte Malmö stad möjlighet att utesluta en leverantör på det sätt Malmöinitiativet föreslår. Malmö stad kan inte heller utesluta en leverantör, utöver vad lagen medger, utan att det är sanktionerat av EU eller av staten. Malmö stad främjar dock mänskliga rättigheter, inom ramen för aktuell lagstiftning, genom exempelvis krav på hållbara leveranskedjor, krav på att leverantörer ska ha ett systematiskt arbetssätt för att främja mänskliga rättigheter samt avtalsvillkor för att motverka kränkningar av mänskliga rättigheter i leverantörens verksamhet och i dess leverantörskedjor. Malmö stad är även medlem i flertalet olika organisationer för att på så sätt främja hållbarhet och mänskliga rättigheter inom offentlig upphandling.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till svar och skickar svaret till Malmöinitiativet.

Beslutsunderlag

- Malmöinitiativet - Inte en krona till människorättsbrott - Rättvisa Malmö

- G-Tjänsteskrivelse KSAU 251215 Malmöinitiativet - Inte en krona till människorättsbrott - Rättvisa Malmö
- Förslag till svar KSAU 251215 Malmöinitiativet - Inte en krona till människorättsbrott

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-12-15

Kommunstyrelsen 2026-01-07

Beslutet skickas till

Malmöinitiativet

Stadskontoret, upphandlingsenheten

Stadskontorets handläggare

Ärendet

Ett Malmöinitiativ har publicerats om att Malmö stad inte ska ge en enda krona till människorättsbrott. Initiativet har nått över 100 röster och har därför överlämnats till kommunstyrelsen för hantering.

Malmöinitiativet vill att Malmö stad ska anta en etisk upphandlingspolicy som tydligt exkluderar företag, som är inblandade i grova och allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter, från Malmö stads upphandlingar. Malmöinitiativet vill även att nödvändiga juridiska och administrativa steg tas för att implementera policyn i kommunens upphandlingsprocesser.

Bakgrund

Vid genomförandet av en upphandling ska lagen om offentlig upphandling (LOU), dess grundläggande principer samt bakomliggande EU-direktiv följas.

Upphandlingsprocessen bygger på fem grundläggande principer varav principerna om likabehandling, transparens (öppenhet) och proportionalitet är de mest centrala.

Likabehandlingsprincipen innebär att samtliga leverantörer ska behandlas lika och att krav och villkor i en upphandling ska tillåta leverantörer att delta på lika villkor.

Transparensprincipen innebär att en upphandlande myndighet ska agera på ett öppet sätt.

Proportionalitetsprincipen innebär att kraven, kriterierna och villkoren i en upphandling ska vara rimliga i förhållande till det som upphandlas. Kraven och villkoren ska vidare vara båda lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet med en upphandling.

Stadskontorets bedömning

Möjligheten att utesluta leverantörer från att delta i en upphandling är ytterst begränsad. I 13 kap. 1 § LOU anges när en upphandlande myndighet får utesluta en leverantör på grund av brott. Det är endast möjligt att utesluta en leverantör från att delta i en upphandling om en leverantör eller någon av företrädarna för leverantören har dömts

för något av de brott som finns uppräknade i 13 kap. 1 § LOU. De brott som räknas upp är följande; deltagande i kriminell organisation, bestickning, bedrägeri, penningtvätt eller finansiering av terrorism, terroristbrott och människohandel. Eftersom kränkningar av mänskliga rättigheter, krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten inte finns med i uppräknningen kan dessa brott inte ligga till grund för uteslutning.

Enligt 13 kap. 2-3 §§ LOU finns det möjlighet att utesluta en leverantör om den inte betalat skatter och socialförsäkringsavgifter eller om det förekommer missförhållanden i övrigt i fråga om leverantörens verksamhet, men inte heller dessa regleringar går att tillämpa på de omständigheter som anges i Malmöinitiativet. Det finns därmed ingen bestämmelse i 13 kap. LOU som ger Malmö stad rätt att utesluta en leverantör, som gjort sig skyldig till kränkningar av mänskliga rättigheter, krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten, från att delta i en upphandling.

Det finns inte heller några sanktioner från EU som ger upphandlande myndigheter rätt att utesluta en leverantör, som gjort sig skyldig till kränkningar av mänskliga rättigheter, krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten, från att delta i en upphandling.

I varje specifik upphandling ställer Malmö stad, i upphandlingsdokumentet, krav på det som upphandlas utifrån de behov som finns. Samtliga krav som Malmö stad ställer i en upphandling måste följa de grundläggande principerna. De krav som ställs måste också ha ett samband med det som upphandlas. Vidare måste de krav som ställs vara möjliga att följa upp och det måste också finnas resurser för att kunna följa upp kraven.

För att något från leverantörens sida ska kunna betraktas som en avvikelse eller överträdelse inom ramen för det aktuella avtalet behöver även det ha ett samband med de krav som ställts i den specifika upphandlingen och måste kunna härledas till just Malmö stads leveranskedjor. Detta innebär att kränkningar av mänskliga rättigheter som ett företag gör sig skyldig till måste kunna härledas till ett aktuellt avtal och ha ett samband med Malmö stads leveranskedjor, för att Malmö stad ska kunna agera på en avvikelse i avtalet.

Inom de ramar som upphandlingslagstiftningen medger främjar Malmö stad mänskliga rättigheter genom våra upphandlingar och avtal. Detta görs genom att bland annat ställa krav på hållbara leveranskedjor och genom att ställa krav på att Malmö stads leverantörer har ett systematiskt arbetssätt för att främja mänskliga rättigheter i sina leverantörskedjor i enlighet med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter samt i enlighet med OECD:s riktlinjer för multinationella företag om ansvarsfullt företagande. Genom avtalsvillkor förpliktagas leverantören att under avtalstiden ta ansvar för och vidta relevanta åtgärder för att motverka kränkningar av mänskliga rättigheter i den egna verksamheten men även i sina leverantörskedjor. Vid bristande uppfyllelse begär Malmö stad i första hand att leverantören ska åtgärda

bristerna genom tidsatta åtgärdsplaner samt verka för att gottgöra de som drabbats av kränkningen.

FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och OECD:s riktlinjer för multinationella företag om ansvarsfullt företagande ger inte upphandlande myndigheter rätt att utesluta en leverantör från deltagande i en offentlig upphandling utan utgör globala standarder för hur företag bör agera för att respektera mänskliga rättigheter. FN:s vägledande principer och OECD:s riktlinjer är rekommendationer till företag hur ansvarsfullt företagande kan bedrivas på ett hållbart och ansvarsfullt sätt och därigenom motverka kränkningar av mänskliga rättigheter.

Malmö stad ställer även krav på att leverantörer ska följa ”Malmö stads uppförandekod för leverantörer” där leverantören åtar sig att följa de villkor som framgår av uppförandekoden. Uppförandekoden innebär att varor och tjänster som levereras till Malmö stad ska vara framställda under förhållanden som är förenliga med bland annat FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, ILO:s tio kärnkonventioner, FN:s barnkonvention artikel 32 och den arbetsrättslagstiftning som gäller i landet där arbetet utförs.

För att vara uppdaterade kring risker och misstänka kränkningar i Malmö stads leverantörskedjor gör Malmö stad löpande omvärldsanalyser och samverkar med relevanta aktörer. Inom ramen för detta arbete hämtas information från en mängd olika aktörer och databaser. Brott mot mänskliga rättigheter kan vara svåra att upptäcka och en aspekt som försvårar uppföljningen är att leveranskedjorna är många och komplexa. I många sammanhang är Malmö stad dessutom en liten aktör med begränsad möjlighet att påverka globala aktörer som är verksamma i branscher präglade av risker för människor och miljö. Av den anledningen är det viktigt för Malmö stad att aktivt samarbeta med andra upphandlande myndigheter och intressenter för att förflytta branscher mot ökad hållbarhet och för att motverka osunda affärsförhållanden.

Inom ramen för detta arbete är Malmö stad därför medlem i flertalet olika organisationer för att på så sätt främja hållbarhet och mänskliga rättigheter inom offentlig upphandling. Malmö stad är medlem i *Electronics Watch*, vars uppdrag är att använda offentlig upphandling för att främja och skydda arbetstagarnas rättigheter i globala leveranskedjor, men även i *Circular & Fair ICT Pact* som är ett internationellt partnerskap inom offentlig upphandling för att påskynda cirkularitet, rättvisa och hållbarhet inom IKT-sektorn (Informations- och kommunikationsteknik). Vidare är Malmö stad medlem i *International Working Group on Ethical Public Procurement* som är en sammanslutning av europeiska upphandlande myndigheter för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna inom offentlig upphandling samtidigt som målen för hållbar

utveckling uppnås. Malmö stad är också diplomerad som en *Fairtrade City* vars mål är mer rättvis handel och ökad etisk konsumtion i kommunen.

I Malmö stad finns en inköspolicy som antogs av kommunfullmäktige år 2018. Till inköspolicyn finns riktlinjer för inköpsverksamheten som är antagna av kommunstyrelsen och senast reviderade år 2025. I inköspolicyn finns åtta inriktningsmål som utgör en vägledning och vision för all inköpsverksamhet. Ett exempel på ett sådant inriktningsmål är *Hållbar* vilket betyder att samtliga inköp ska ske med ett medvetet ekonomiskt, miljömässigt och socialt ansvarstagande samt att hänsyn ska tas till samtliga relevanta och rimliga hållbarhetsdimensioner. I riktlinjerna för inköpsverksamheten anges bland annat följande.

Malmö stad ska värna goda arbetsvillkor för den personal som utför tjänster åt staden och verka aktivt så att de leverantörer som staden har en relation till har en hållbar etisk kompass och respekterar grundläggande mänskliga rättigheter och att diskriminering ej tillåts ske.

Malmö stad ska aktivt motverka att social dumpning görs möjlig inom ramen för kontrakt som tecknats med staden. Särskild hänsyn ska tas till Internationella Arbetsorganisationens (ILO) åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet, FN:s barnkonvention samt tillverkningsländernas nationella lagstiftning om arbetarskydd, arbetsmiljölagstiftning och arbetsrätt, när den innebär ett starkare skydd för den enskilde.

Aktuell inköspolicy jämte riktlinjerna för inköpsverksamheten ska beaktas vid samtliga upphandlingar som genomförs i Malmö stad. Malmö stad har en inköspolicy och riktlinjer för inköpsverksamheten som slår fast att Malmö stad genom våra inköp ska främja social hållbarhet vilket även ligger i linje med de globala hållbarhetsmål som anges i Agenda 2030. Ett av de globala målen, mål 8, avser *anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt*, och verkar bland annat för en produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Befintlig inköspolicy och tillhörande riktlinjer förhåller sig till gällande lagstiftning och ger inte Malmö stad någon ytterligare möjlighet, utöver de uteslutningsgrunder som anges i 13 kap. LOU, att utesluta en leverantör från att delta i en upphandling.

Att införa en etisk upphandlingspolicy skulle inte ge Malmö stad ytterligare möjligheter att utesluta en leverantör, som är involverad i kränkningar av mänskliga rättigheter, krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten, från att delta i en upphandling. Det är inte möjligt att införa en etisk upphandlingspolicy på det sätt som föreslås i Malmöinitiativet eftersom det skulle strida mot LOU och bakomliggande EU-direktiv.

Vad gäller beslut kopplade till bojkott och köpstopp behöver Malmö stad även ta hänsyn till ansvarsfördelningen mellan kommun och stat. Kommuner får endast ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens

område eller deras medlemmar (2 kap. 1-2 §§ kommunallagen). Att exempelvis besluta om att bojkotta eller införa köpstopp av varor och tjänster från ett visst land skulle innebära att Malmö stad agerar på det utrikespolitiska området, vilket inte är en kommunal angelägenhet. En utrikespolitisk handling är något som enbart får hanteras av staten (10 kap. regeringsformen). Om Malmö stad skulle handha en utrikespolitisk fråga skulle detta innebära att Malmö stad överskrider gränsen för sitt kommunala uppdrag och därmed sin kommunala kompetens.

För det fall EU eller svenska regeringen skulle besluta om sanktioner eller införa uteslutningsgrunder kopplade till brott mot mänskliga rättigheter behöver Malmö stad följa dessa.

Stadskontorets förslag

Stadskontoret föreslår att kommunstyrelsen ska besvara Malmöinitiativet med vad som anges i förslaget till svar.

Ansvariga

Nicklas Löfström Nämndsekreterare

Gabriella Manieri Upphandlingschef

Anna Westerling Ekonomidirektör

Andreas Norbrant Stadsdirektör